

Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA)
T.a.v. het bestuur
(digitaal verzonden)

10 januari 2024

Referentie: REG/vv/hr/18122023

***Betreft: Reactie op NBA-raadplegingsdocumentatie inzake invulling
bevoegdheid CSRD-assurance middels nadere voorschriften
permanente educatie***

Geacht bestuur,

Wij stellen het op prijs te kunnen reageren op uw consultatiedocument over de invulling van de CSRD-assurancebevoegdheid. Hierna bespreken wij onze belangrijkste opmerkingen aan de hand van de door u gestelde raadplegingsvragen.

Raadplegingsvragen:

1. Verwacht u dat in de competentieset de juiste competenties zijn opgenomen om CSRD-assurance te kunnen geven?

Wij zijn van mening dat de geschetste competenties relevant zijn of kunnen zijn in de context van een CSRD-assuranceopdracht. Wij merken wel op dat de competentieset veel gedetailleerder is dan de CEA-eindtermen die van toepassing zullen zijn voor studenten die de opleiding na 1 januari 2026 afronden en dat de kwartiermakers en expertgroep juist hebben gepleit voor een meer conceptuele benadering met meer vrijheid voor opleiders om te komen tot eigen invulling. Binnen de stelsels van kwaliteitsbeheersing binnen accountantsorganisaties is het goed denkbaar dat op kantoorniveau keuzes worden gemaakt ten aanzien van de rolverdeling binnen multidisciplinaire teams, inzet van specialisten en centrale kwaliteitsborgen waardoor gerichtere keuzes gemaakt worden ten aanzien van de aspecten waar de opleiding van accountants, afhankelijk van hun rol binnen het team, zich zal richten. Het is van belang dat de gehanteerde aanpak hiervoor voldoende ruimte laat. Wij zijn dan ook van mening dat het toekennen van de genoemde 'CSRD-certificering' per 1 januari 2026 niet afhankelijk gesteld zou moeten worden van het beheersen van alle genoemde competenties. Zie ook ons antwoord op raadplegingsvraag 2.

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357,
1006 BJ Amsterdam*

T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

1a. Zijn er nog competenties die u mist in deze set?

Nee. Bij de 'Aanvullende verslaggevingsstelsels die kunnen ondersteunen (vrijwillig)' geven wij de suggestie om de Sustainability Reporting Standards van het Global Reporting Initiative (GRI) ook op te nemen.

1b. Zijn er competenties die u zou weglaten in deze set?

Nee.

1c. Zijn er competenties die nadere duiding behoeven?

Deze zijn in algemene zin duidelijk. Tegelijkertijd zou het goed zijn om te duiden wat de NBA bedoelt met de 'Hoofddlijnen van de EU Taxonomy (delegated acts)'; aangezien dit binnen de subject matter van de CSRD-assurance valt, is een diepgaande kennis vaak noodzakelijk.

2. Hoe kijkt u aan tegen de praktisch haalbaarheid van de competentieset?

Wij denken dat de competentieset haalbaar moet zijn. Uiteraard vraagt de toepassing van de competentieset om ervaring en ontwikkeling. Dit zal de eerste jaren dus wat moeilijker zijn, omdat dan nog weinig praktijkervaring is opgedaan. Wij verwijzen ook naar ons antwoord op vraag 1 aangezien het zeker in de eerste jaren goed denkbaar is dat niet alle competenties bij één persoon aanwezig zijn, maar dat de competenties samenkomen binnen een multidisciplinair team en de daarin vertegenwoordigde specialisten. Via 'coaching on the job' zal de kennis in de komende jaren steeds verder verspreid raken in de bredere praktijk waardoor het denkbaar is dat de inzet van specialisten in de loop van de tijd zal afnemen doordat de kennis inmiddels aanwezig is bij alle teamleden.

3. Hoe verwacht u dat de primaire doelgroep de competentieset zich eigen zal maken? (Denk bijvoorbeeld aan opleiding, inhuur/inzet specialisten, learning on the job of anders.)

Het is onze verwachting dat de basiskennis kan worden getraind met een realistische tijdsinvestering aan de voorkant. Vervolgens zullen jaarlijkse 'update' trainingen moeten worden georganiseerd ('reinforcement'). Wij verwachten dat een initiële tijdsinvestering van ongeveer 5 dagen benodigd is (e-learns en 'classroom' over 2 jaar verspreid), maar inzet van specialisten en 'on-the-job-learning' zal ook noodzakelijk zijn en een belangrijk deel van het leertraject vormen. Leervormen om ervaring te delen (zoals voorgestelde intervisie) zijn hierin ook waardevol.

4. Hoe kijkt u aan tegen een zelfassessment zoals omschreven als instrument om het kennisniveau in beeld te brengen én de individuele ontwikkeling te stimuleren?

Wij vinden zelf-assessment een goed idee; deze zal wel robuust genoeg moeten zijn. Het biedt een mooie kans voor onze professionals om ook een eigen invulling te geven aan hun leertraject. In lijn met onze antwoorden op vraag 1 en 2 merken wij op dat het belangrijk is dat de zelf-assessment niet wordt gehanteerd als een checklist van competenties die vanaf jaar 1 allemaal binnen iedere individuele accountant aanwezig dienen te zijn aangezien juist bij de CSRD-assuranceopdrachten van belang is dat deze worden uitgevoerd in een multidisciplinair team met inzet van specialisten.

5. Zou dit zelfassessment een verplicht karakter moeten hebben? De verplichting bestaat dan uit het maken van een zelf-assessment én vastlegging in het PE-portfolio.

Wij zijn geen voorstander van een verplichte zelf-assessment. Onze professionals worden al geacht om in het PE Portfolio te reflecteren op hun leerbehoeften en persoonlijke leerdoelen te stellen. Een door de NBA ontwikkelde zelf-assessment kan daarbij behulpzaam zijn, maar dit kan ook op een andere wijze worden ingevuld.

6. Hoe kijkt u aan tegen de verplichting van (vak)intervisie zoals hierboven omschreven?

Wij zijn van mening dat intervisie een krachtig leermiddel is om praktijkervaringen te delen en te leren van de inzichten en ervaring van collega's en specialisten.

7. Bent u van mening dat dit bijdraagt aan de benodigde ontwikkeling van kennis waaronder het delen van ervaringen en inzichten? En als u deze mening niet bent toegedaan; hoe zou u de kennis beroepsbreed willen ontwikkelen?

Ja, wij zijn van mening dat dit bijdraagt aan de benodigde ontwikkeling van kennis waaronder het delen van ervaringen en inzichten.

8. Welke nadere voorwaarden zou de NBA naar uw mening mogen stellen aan (vak)intervisie?

Wij zijn van mening dat het van belang is dat de intervisie een goede basis heeft binnen het kwaliteitsbeheersingssysteem van de accountantsorganisatie zodat het maximaal tegemoetkomt aan de door de organisatie geïdentificeerde leerbehoeften en aandachtspunten, mede gegeven de andere keuzes die in de organisatie worden gemaakt ten aanzien van bijvoorbeeld inzet van specialisten of dossier coaching. Wij zouden er dan ook niet voor zijn om op voorhand onderwerpen of thema's voor te schrijven. Ook de frequentie en duur van intervisiesessies zal afhangen van de inzet van andere kwaliteitswaarborgen en interventies om in totaliteit tot de meest effectieve ontwikkeling van de in de organisatie werkzame accountants te komen.

Wij vinden het belangrijk dat wij als PwC de intervisies kunnen uitvoeren met onze eigen mensen en bij voorkeur niet met deelnemers van andere kantoren of externe mentoren. We werken met onze eigen PwC-aanpak; het is dan een homogene groep en we zijn in staat om 'client confidentiality' te waarborgen.

9. Overige opmerkingen

Graag vragen wij uw aandacht voor het volgende praktische punt.

In de inleiding van het NBA-raadplegingsdocument is op pagina 1 het volgende opgenomen met betrekking tot de reikwijdte:

*Naar verwachting zal door de wetgever worden besloten dat alleen accountants in het bezit van een certificeringsbevoegdheid of accountants die certificeringsbevoegdheid voor 1 januari 2026 kunnen aantonen via het getuigschrift voor inschrijving, in aanmerking komen voor CSRD-certificering. Daarbij zijn aanvullende verplichtingen van toepassing, zoals de verplichting dat accountants die op 1 januari 2024 ingeschreven staan in het register of accountants die voor 1 januari 2026 het getuigschrift voor inschrijving hebben behaald, via permanente educatie de noodzakelijke kennis verkrijgen om CSRD-assurance te kunnen verstrekken. (Accountants die na 1 januari 2024 **aanvangen met de opleiding** tot accountant of na 1 januari 2026 de theoretische- en praktijkopleiding afronden zullen de specialisatie CSRD-assurance binnen de opleiding met goed gevolg moeten afronden om CSRD-assurance te mogen afgeven).*

Met de formulering ‘aanvangen met de opleiding tot accountant’ is naar onze mening onvoldoende expliciet gemaakt wat verstaan wordt met ‘aanvangen’. Wordt hiermee bijvoorbeeld gedoeld op de theoretische opleiding (en is dit dan de post initiële opleiding of een vooropleiding waarin reeds een deel van de CEA-eindtermen wordt gerealiseerd), de praktijkopleiding of beide? Bij verkortingsverzoeken voor de praktijkopleiding is het goed denkbaar dat op 1 januari 2024 wel reeds is gestart met de theoretische opleiding, maar nog niet met de praktijkopleiding terwijl beide wel worden afgerond vóór 1 januari 2026. Ook kan de datum waarop toegang tot de praktijkopleiding gevraagd wordt (startdatum in ELO) afwijken van de datum waarop het eerste praktijkopleidingsjaar daadwerkelijk aanvangt. Wij verzoeken u dit in het definitieve document te verduidelijken.

In het derde hoofdstuk van het NBA-raadplegingsdocument is op pagina 4 het volgende opgenomen met betrekking tot de reikwijdte van dit raadplegingsdocument:

Deze CSRD-vereisten zullen niet worden voorgeschreven voor vrijwillige assurance bij duurzaamheidsinformatie. De CSRD-competentieset kan wel inzicht geven in de vereiste vakbekwaamheid en deskundigheid die een accountant nodig heeft om assurance bij vrijwillige duurzaamheidsinformatie te verstrekken.

Hiermee stelt u zich op het standpunt dat de CSRD-gerelateerde competenties weliswaar van toepassing, maar niet verplicht zijn wanneer er geen sprake is van een duurzaamheidsrapportage die door de wet wordt vereist. Onzes inziens is dit onderscheid niet relevant noch gewenst. Dit naar analogie met de (vrijwillige) controle van de jaarrekening, waarvoor ook een afgeronde beroepsopleiding tot accountant is vereist.

Uiteraard zijn we bereid een en ander desgewenst nader (mondeling) toe te lichten.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Prof. dr. A.J. Brouwer RA
Hoofd National Office PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.